

Sygn. akt III USK 293/21

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania K. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.

o zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego, macierzyńskiego i
opiekuńczego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15
grudnia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ś.

z dnia 5 listopada 2020 r., sygn. akt VII Ua [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 listopada 2020 r., sygn. akt VII Ua (...) Sąd Okręgowy w Ś. oddalił apelację odwołującej się K. J. od wyroku Sądu Rejonowego w Ś. z 7 lipca 2020 r., sygn. akt IV U (...), którym to Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z 15 listopada 2019 r.

Wnioskodawczyni K. J. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. z 15 listopada 2019 r. zobowiązującej wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za okres od 17 grudnia 2015 r. do 16 czerwca 2018 r. zarzucając organowi rentowemu błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż nie była uprawniona do pobrania w/w świadczenia i wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji. W uzasadnieniu

wskazała, iż decyzja była konsekwencją stwierdzenia przez organ rentowy, iż wnioskodawczyni nie podlegała w spornym okresie ubezpieczeniom społecznym (decyzja z 30 października 2018 r.). Zdaniem wnioskodawczyni skoro decyzja o niepodleganiu ubezpieczeniom została wydana już po fakcie, gdy wnioskodawczyni świadczenia pobrała, nie można przyjąć, aby zachodziła sytuacja złożenia nieprawdziwych zeznań, złożenia fałszywych dokumentów czy też wprowadzenia organu w błąd. Co do ustania prawa do świadczeń wskazano, iż wnioskodawczyni nie była pouczone o okolicznościach, w jakich to prawo ustaje.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów procesu w kwocie 5.400 zł. W uzasadnieniu powołano podstawę prawną decyzji oraz wskazano, iż decyzją organu rentowego wnioskodawczyni została wyłączona z ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, w tym z ubezpieczenia chorobowego, poczynając od 15 grudnia 2015 r., a decyzja w tej sprawie jest prawomocna. Skoro zaś nie podlegała w spornym okresie ubezpieczeniom społecznym pobrane świadczenia nie były należne, wobec czego wnioskodawczyni zobowiązana była do ich zwrotu.

Wyrokiem z 7 lipca 2020 r., sygn. akt IV U (...) Sąd Rejonowy w Ś. oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującej się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego, a dalej idący wniosek w tym zakresie oddalił.

Apelację od tego wyroku wniosła odwołująca się, zarzucając mu naruszenie art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 266); art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy uznał apelację za nieuzasadnioną i oddalił ją.

Sąd drugiej instancji wskazał, że akceptuje i uznaje za własne zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Sąd Rejonowy przeprowadził postępowanie dowodowe zgodnie z wnioskami stron. Sąd Rejonowy pominął dowód z przesłuchania wnioskodawczyni, co znajduje uzasadnienie w postanowieniu dowodowym. Sąd Rejonowy, dokonał trafnych ustaleń i wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. To zaś spowodowało, że Sąd Okręgowy zaakceptował w

całości ustalenia faktyczne i rozważania Sądu pierwszej instancji, traktując je jako własne. W zakresie całości rozstrzygnięcia o prawie do zasiłku chorobowego i zasiłku opiekuńczego, rozstrzygnięcie jest prawidłowe.

Sąd odwoławczy podkreślił, że rozróżnić należy brak prawa do zasiłku chorobowego i opiekuńczego od ich utraty. W tym drugim przypadku prawo takie pierwotnie przysługuje, ale na skutek zachowań ubezpieczonego zdefiniowanych w art. 17 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa następuje jego utrata. Prawa do zasiłku (pierwotnie) ubezpieczona w realiach niniejszej sprawy nabyła. Utrata prawa do ww. świadczeń jest zaś przesłanką żądania zwrotu świadczenia nienależnie pobranego.

Sąd drugiej instancji uznał, że wnioskodawczyni podjęła świadome, nie oparte na stanie rzeczywiście działania, zmierzające do stworzenia za pomocą dokumentów fikcji dla osiągnięcia nieuprawnionych, znacznych przysporzeń finansowych z ubezpieczenia społecznego, które zostały przyznane i wypłacone na podstawie świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd przez osobę pobierającą świadczenie tj. wnioskodawczynię.

Sąd Okręgowy podkreślił, że brak pouczenia zwalnia osobę bezpodstawnie pobierającą świadczenie z obowiązku ich zwrotu, poza sytuacją określoną w art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, czyli świadomego wprowadzenia w błąd, z którą to, w ocenie Sądu drugiej instancji, w niniejszym postępowaniu mamy do czynienia, co znajduje również odzwierciedlenie w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w (...) z 10 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...), który w oparciu o ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy w Ś. w sprawie o sygn. akt VII U (...) podzielił ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy. W uzasadnieniu wyroku ww. orzeczenia Sąd wskazał, że zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego wnioskodawczym z tytułu podjętej działalności gospodarczej wiązało się wyłącznie z możliwością jednorazowego zgłoszenia wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w celu uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Sąd Apelacyjny podkreślił, że na okoliczność tę wskazał w treści uzasadnienia Sąd Okręgowy podając, że sama wnioskodawczym przyznała, że wskazane w lutym 2014 r. podstawy wymiaru składek w kwocie 9.365 zł miało być zabezpieczeniem,

gdyby zaszła w ciążę. Od marca 2014 r. wnioskodawczynie rozpoczęła pobieranie zasiłku w związku z ciążą. Sąd miał na względzie wcześniejsze kontynuowanie zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę do 31 grudnia 2014 r., bądź wykonywania umów zlecenia na rzecz działalności prowadzonej przez brata wnioskodawczynie za symbolicznym wynagrodzeniem, rozwiązanie następnie tej umowy za porozumieniem stron, a od lutego 2014 r. zgłoszenie się wnioskodawczynie do ubezpieczeń w związku z działalnością gospodarczą z wysoką podstawą wymiaru składek.

Ta chronologia w ocenie Sądu który ówczasie rozpoznawał sprawy, jak i obecnie jasno ilustruje fakt braku zamiaru rzeczywistego prowadzenia działalności, a tylko jej pozorowanie dla celów pozyskania świadczeń z tytułu zajścia w ciążę i urodzenia dziecka.

Sąd Okręgowy podzielił ocenę, że nie jest wymagane uprzednie pouczenie o możliwości utraty pobranych zasiłków z przyczyn ustawowo określonych, między innymi, w art. 17 ustawy zasiłkowej, których wystąpienia nie można z góry zakładać ani przewidzieć. Sąd zauważył, że dopiero na skutek wszczęcia postępowania wyjaśniającego przez organ rentowy wydał on decyzję o niepodleganiu ubezpieczeniu przez wnioskodawczynię, od której to wnioskodawczynie się odwołała do Sądu Okręgowego, który oddalił przedmiotowe odwołanie a następnie Sąd Apelacyjny utrzymał przedmiotowy wyrok w mocy.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną odwołująca się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie oddalające odwołanie powódki od decyzji pozwanego, a następnie apelację od wyroku Sądu pierwszej instancji zapadły bez przeprowadzenia żadnego postępowania dowodowego za wyjątkiem dowodu z akt innego postępowania sądowego w którym to postępowaniu wyłączono powódkę z obowiązkowych i dobrowolnych ubezpieczeń społecznych za okres od 15 grudnia 2015 r. do 2 lipca 2016 r. oraz od 12 lipca 2017 r. Wyrok Sądu Apelacyjnego w tej sprawie został przez powódkę zaskarżony skargą kasacyjną z 29 listopada 2019 r., a która została

zarejestrowana pod sygn. akt III UK (...) i dotychczas nie zastała rozpoznana. Z uzasadnienia Sądu Rejonowego w Ś. wynika, że ustaleń Sąd dokonał w oparciu o akta ZUS i wyroku z uzasadnieniem w sprawie III AUa (...) wskazując na związanie treścią prawomocnego wyroku sądu orzekającego w tejże sprawie oraz inne organy państwowe i administracji publicznej ujmując to jako prawomocność materialną.

Zdaniem pełnomocnika skarżącej, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy jaką jest kwestia ustalenia czy pobrane przez powódkę zasiłki są nienależnym świadczeniem i nie wypowiedział się w tej kwestii, pomimo wskazania w odwołaniu iż nakazanie zwrotu musi być poprzedzona koniecznością poinformowania przez organ rentowy pobierającego świadczenie o tym, że nie ma prawa do ich pobierania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono żadnej argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna jest w niniejszej sprawie oczywiście uzasadniona. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że Sady *meriti* rozpoznały niewątpliwie istotę spory, bowiem rozstrzygnęły w przedmiocie odwołania od decyzji nakazującej zwrot nienależnie pobranych świadczeń. Jak zauważył Sad drugiej instancji, postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone zgodnie z wnioskami dowodowymi sformułowanymi przez strony, z pominięciem wszakże wniosku o przesłuchanie odwołującej się w charakterze strony, zatem to strona powodowa sama nie przedstawiła sądom miarodajnego materiału dowodowego, który mógłby w jakiś sposób podważyć ustalenia przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Godzi się zauważyć, że skarga kasacyjna wniesiona przez odwołującą się od wyroku w sprawie III AUa [...] została przyjęta do rozpoznania na podstawie postanowienia Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2021 r., III USK 122/21, zatem wyrok w tej sprawie jest ostateczny i nie można zarzucać Sądowi drugiej instancji, że oparł się na ustaleniach poczynionych w przywołanej sprawie, skoro są one miarodajne również w rozpoznawanej sprawie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.